

EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

TARİH İNCELEMELERİ DERGİSİ

CİLT/VOLUME XXII SAYI/NUMBER 2

ARALIK/DECEMBER 2007

BORNOVA - İZMİR

Tarih İncelemeleri Dergisi hakemli bir dergidir ve yılda iki sayı yayımlanır.

Sahibi/President: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü adına
Dekan Prof. Dr. Kasım Eğit
Editör ve Sorumlu Müdür: Doç. Dr. Süleyman Özkan
Yayın Kurulu/ Prof. Dr. İsmail Aka,
Executive Committee Prof. Dr. Mehmet Ersan,
Yrd. Doç. Dr. Vehbi Günay,
Yrd. Doç. Dr. Hasan Mert,
Dr. Hilal Ortaç Gürpınarlı.

Akademik Danışma Kurulu/ Academic Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Özgiray, Bornova, İzmir
Prof. Dr. Ali Aktan, *Erciyes Üniversitesi*, Kayseri.
Prof. Dr. Ali Akyıldız, *Marmara Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Mahir Aydın, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Ali Birinci, *Polis Akademisi*, Ankara.
Prof. Dr. Musa Çadırcı, *Ankara Üniversitesi*, Ankara.
Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Mesut Çapa, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*, Trabzon.
Prof. Dr. Ömer Çapar, *Ankara Üniversitesi*, Ankara.
Prof. Dr. Melek Delilbaşı, *Ankara Üniversitesi*, Ankara.
Prof. Dr. S. Esin Dayı Derinsu, *Atatürk Üniversitesi*, Erzurum.
Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Feridun Emecen, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Vahdeddin Engin, *Marmara Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. M. Akif Erdoğru, *Ege Üniversitesi*, İzmir
Prof. Dr. Sadettin Gömeç, *Ankara Üniversitesi*, Ankara.
Prof. Dr. Bülent İplikçioğlu, *Marmara Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Nuri Köstüklü, *Selçuk Üniversitesi*, Konya.
Prof. Dr. Zekeriya Kurşun, *Marmara Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Mehmet Öz, *Hacettepe Üniversitesi*, Ankara
Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Ahmet Özgiray, *Ege Üniversitesi*, İzmir
Prof. Dr. Maria Pia Pedani, *Ca Foscari University*, Venedik, İtalya.
Prof. Dr. Saim Savaş, *Cumhuriyet Üniversitesi*, Sivas.
Prof. Dr. Mehmet Şeker, *Dokuz Eylül Üniversitesi*, İzmir.
Prof. Dr. Ahmet Taşağıl, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Oğuz Tekin, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
Prof. Dr. Recep Yıldırım, *Dokuz Eylül Üniversitesi*, İzmir.

Dergimiz **Index Islamicus**, **Türkologischer Anzeiger** ile **TÜBİTAK/ULAKBİM**,
Sosyal Bilimler Veri Tabanı'na alınmıştır.

Yazışma Adresi/ Correspondence Address:

Tarih İncelemeleri Dergisi Editörlüğü,
Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
35100 Bornova-İzmir, Türkiye
Faks: 0 232.388 11 02 Tlf.: 0 232.388 01 10-1343 e-mail; suleyman.ozkan@ege.edu.tr

Basım Yeri: Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir
Basım Tarihi: Aralık 2007
Dergi 100 adet basılmıştır

TARİH İNCELEMELERİ DERGİSİ
Cilt/Volume: XXII Sayı/Number: 2 Aralık/December 2007

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

BAŞYAZI

Prof.Dr.Ahmet Özgiray 1-10

İNCELEMELER/ARTICLES

Hülya Boyana

Delos Birliğinin Anayasası ve Atina Hegemonyası
The Constitution of the Delian League and Hegemony of Athenian 11-20

Mevlüt Çelebi

Başvekil İsmet Paşa'nın İtalya Seyahati
Visit of Prime Minister Ismet Pasha to Italy 21-52

Turan Gökçe

1695 Tarihli Mufassal Avârız Defterine Göre Filibe Kazâsında Nüfus ve Yerleşme Düzeni
Population and Settlement System of the Filibe District According to The Avârız Registers of 1695 53-107

Onur İşçi

Recent American Scholarship On Soviet Nationalities
Sovyet Milliyetçiliği Üzerine Günümüz Amerikan Çalışmaları 109-124

Bilgehan Pamuk

İpek Yolu Ticareti ve Erzurum
Silk Road Trade and Erzurum 125-143

Cahit Telci

Osmanlı Devletinde 18. Yüzyılda Muhallefat ve Müsâdere Süreci
Muhallefat And Musadere Procedure in Ottoman Empire in 18th Century 145-166

Mehmet Tezcan

Eski İranlılarda Xvarena Anlayışı ve Bunun Türklerdeki Kut ile Münasebeti
Hvar(e)nah in Old Iranians and its relation with Turkish Qut 167-193

Necmi Ülker

İzmir-Agora Ören Yerindeki Osmanlı Dönemi Mezar Kitabelerinden Örnekler

Examples of the Ottoman Gravestones Inscriptions from Izmir-Agora 195-218

ARŞİV BELGELERİ

M. Akif Erdoğan

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Eserler Koleksiyonunda Saklanan Türkçe Taş Yazıtlar

219-226

ÇEVİRİ/TRANSLATION

N. N. Şengeliya

XI-XIII. Yüzyıl Gürcü Tarihçilerine Göre Selçuklular (Çev.: Mehmet Mürselov)

227-240

YENİ YAYINLAR/BOOK REVIEWS

Ahmet ÜNAL, Anadolu'nun En Eski Yemekleri; Hititler ve Çağdaşı Toplumlarda Mutfak Kültürü, 208 sayfa, İstanbul 2007 (Gökhan Kağnıcı)

241-242

TARİHÇİ, Kültür ve Tarih Dergisidir, Nisan/Mayıs 2007, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Kulübü yayınıdır. (Süleyman Özkan)

243-244

Güngör KARAUĞUZ, Hititler Döneminde Anadolu'da Ekmek, İstanbul 2006, (Gökhan Kağnıcı)

245-246

R. Selçuk Uysal, Sındırgı'nın Kitabı, Alter Yayıncılık, Ankara 2006 (Özer Küpeli)

247-248

R. Selçuk Uysal, Sındırgılımanın Kitabı, Grafmat Basım, İzmir 2007 (Özer Küpeli)

249-250

DİZİN/INDEX

251-264

R. Selçuk Uysal, **Sındırgı'nın Kitabı**, Alter Yayıncılık, Ankara 2006, ISBN 975-9007-32-0, 299 sayfa.

Kent tarihi araştırmaları, günümüzde sosyal tarih araştırmalarının önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Bu durum küreselleşme sürecinde yerele sahip çıkma şeklinde algılansa da, aslında kent/vilayet tarihi yazımının Avrupa'da XV. yüzyılda, Osmanlı Devleti'nde de XIX. yüzyıl sonlarında başladığı bilinmektedir. Bununla birlikte Batıda, XX. Yüzyılın ikinci yarısında büyük teoriler çerçevesinde yazılan genel tarih araştırmalarının gündemden düşmesiyle yerel tarih çalışmalarının bir parçası olarak kent tarihi araştırmaları popülerlik kazanmıştır. Türkiye'de ise, 1930'lu yıllarda özellikle Halkevleri tarafından bir takım etkinlik ve yayımlar yapılmasına rağmen, kent tarihine ilginin artması doksanlı yıllardadır. Üstelik bu artışa sadece akademik çevreler değil, doğduğu/yaşadığı bölgeyi, şehri, semti/köyü araştırmaya koyulan, tarih meraklısı ciddi bir kitle de katkıda bulunmuştur. Gerçi birçoğu metodolojik bütünlükten uzak, hatalı ve eksik bilgiler içeren çalışmalar olsa da, hemen hepsi ait olduğu yerleşimin mahallî hususiyetlerini iyi ve ayrıntılı şekilde ortaya koymakta başarılıdır. Bir kısmıysa her zaman ulaşılamayacak sözlü tarih bilgileri ile kişisel arşivlerdeki vesikalara dayalı orijinal bilgiler verdiğinden ayrıca önemlidir. Bazısı da ait olduğu bölgeye dair yayınlanmış ilk derli toplu çalışma olması nedeniyle yol göstericilik vasfına sahiptir. İşte bu son özelliğiyle ön plana çıkan yakın zamanda yayınlanmış eserlerden birisi de R. Selçuk Uysal'ın *Sındırgı'nın Kitabı* adlı çalışmasıdır.

Uzmanlık alanı Türk Dili ve Edebiyatı olan R. Selçuk Uysal, uzun yıllar ilköğretim ve üniversitelerde bu alanda dersler vermiş, Türk Dili ve Kültürü üzerine kitap ve makaleler yayınlamıştır. *Sındırgı*'da doğup, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını burada geçirmesi, uzmanlık alanının yanı sıra memleketinin tarih ve kültürüyle ilgilenmesine vesile olmuştur. Bu sayede uzun süre önce memleketinin tarihini yazmaya girişen yazarın bu çabası, ilkinde toplanan materyalin kaybedilmesi ve başka bazı engeller yüzünden yakın zamana dek sonuçsuz kalmıştı. Buna rağmen yılmayan yazar, araştırmalarına yeniden başlamış ve nihayet *Sındırgı* ile ilgili ilk kitabını yayınlatabilmiştir.

“... Bundan önce bu konuda ciddi bir çalışmanın yapılmaması, sonra da yakın gelecekte böyle bir çalışma niyetinin sezilmemiş olması ...” (s. 9) nedeniyle eserini kaleme aldığını belirten R. Selçuk Uysal, çalışmasını yarım asır süresince *Sındırgı*'da öğretmenlik yapmış babası Halit Uysal'ın hatırasına armağan etmiştir. Önsöz ve beş bölümden oluşan eserde giriş kısmı yoktur. *Önsöz* (s. 9-11) kısmında eserin hazırlanış amacından, gelişim sürecinden ve *Sındırgı* ile ilgili diğer araştırmalardan bahsedilmiştir.

Eserin Birinci Bölümü, *Coğrafi Yapı ve Hudutlar* (s. 13-28) olup, burada *Sındırgı*'nın coğrafi konumu, coğrafi yapısı, iklim özellikleri, hidrografyası, toprak ve bitki örtüsü ile beşeri coğrafyası hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre hâlen Balıkesir'e bağlı bir kaza merkezi olan *Sındırgı*, bir zamanlar İstanbul'dan gelip Bursa üzerinden İzmir'e giden yol güzergâhında yer alması dolayısıyla ekonomik ve sosyal yönden gelişme göstermiş, hatta “*küçük Bursa*” olarak tanınmıştır. Ancak yeni Bursa-İzmir yolunun *Sındırgı*'dan geçmemesi kent için büyük bir darbe

olmuştur. Ekonomik ve sosyal hayatın durma noktasına gelmesiyle göç vermeye başlayan kent eski canlılığını yitirmiştir.

İkinci Bölüm, *Sındırgı Adının Kaynağı ve Târihte Sındırgı* (s. 29–55) başlığını taşımaktadır. Burada öncelikle Sındırgı kelimesinin anlamı üzerinde durulmuş ve bazı kaynaklarda yazıldığı aksine kelimenin Türkçemizdeki “*sınmak*” fiilinden türediği örneklerle belirtilmiştir. Ardından, Sındırgı'nın kuruluşuna ve kısaca tarihine değinilmiştir. Tarihçe bahsinde özellikle şehrin XIX. yüzyıl başlarında Şerif Paşa zamanında kurulduğu şeklindeki rivayetin aksine, burada bir yerleşimin vesikalarda adı geçtiği üzere daha XV. yüzyılda mevcut olduğu vurgulanmıştır. Bu bölümden edindiğimiz bir başka bilgiyse Sındırgı ve civarındaki ilk yerleşmenin Türk döneminde gerçekleştiğidir.

Üçüncü Bölüm, *Kaynaklarda Sındırgı* (s. 56–228) başlıklı bölümdür ve eserin en hacimli kısmıdır. Zira Osmanlı döneminden günümüze uzanan süreçte yayınlanmış bazı birinci ve ikinci derece kaynaklarda Sındırgı tarihiyle alakalı bilgiler burada bir araya toplanmış, herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadan çoğunlukla da alıntı yapılmak suretiyle arka arkaya sıralanmıştır. Hacmi şişirmiş gibi görünse de, bu durum aslında yazarın kişisel tercihidir. Çünkü yazar, tarihi olmaması nedeniyle kaynaklarda, bilhassa arşiv kaynaklarında Sındırgı ile ilgili bilgileri değerlendirecek birikime sahip olmadığından, okuyucuyu eksik ve yanlış bilgilendirmekten çekinmiştir. Verilen bilgilerden hareketle Sındırgı tarihine dair genel bir değerlendirme yapmayı okuyucuya ve bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara bırakmıştır.

Milli Mücadelede Sındırgı (s. 229–268) başlıklı Dördüncü Bölümde ise, Milli Mücadele yıllarında Sındırgı'daki durumun yanı sıra Sındırgılıların, hem Balıkesir Kongrelerinde, hem de Batı Cephesi genelinde Yunanlılara karşı faaliyetlerinden söz edilmiştir. Bu bağlamda, İbrahim Ethem Akıncı, Kâsım Karaca, Âşir Bey gibi Sındırgılı Kuva-yı Milliye kumandanlarının Sındırgı ekseninde Milli Mücadele'ye hizmetleri ağırlık verilen konu olmuştur.

Beşinci ve son bölümse, *Sındırgı'da Spor* (s. 269–282) başlığını taşımaktadır. Burada başta güreş olmak üzere Cumhuriyet dönemi boyunca Sındırgı'daki sportif faaliyetlerden, belirli spor şubelerinde başarı kazanan Sındırgılı sporculardan bahsedilmiştir.

Eserin geri kalan kısmında Sındırgı Resimlerine (s. 283–294) ve Kaynaklara (s. 295–299) yer verilmiştir.

Amatör bir ruhla hazırlanmasından dolayı metotla ilgili bir takım eksiklikleri bulunan, bununla birlikte uzun yıllara dayalı bir çabanın mahsulü olduğu açıkça belli olan bu eser, her halükarda kent tarihi araştırmalarına yapılmış bir katkıdır. Ama daha önemlisi bu araştırma Sındırgı için bir kazançtır. Çünkü burası hakkında şimdiye dek yapılmış ve yayınlanmış en derli toplu çalışma hüviyetindedir. Böylece hem bir eksikliği gidermiş, hem de Sındırgı üzerine yapılacak araştırmalar için rehber özelliğine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Maddi ve manevi büyük emek harcıyarak ortaya koyduğu bu eserle Sındırgı'nın tarihine ve kültürüne önemli katkılarda bulunan R. Selçuk Uysal'ı kutlamak gerekir.

Özer Küpeli*

* Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı doktora öğrencisi.